

Asia: VN/12646/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tieteentekijöiden liitto lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Hallituksen esityksen taustana on hallituksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämisen helpottaminen uudistamalla lupakäytäntöjä, sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja sekä vahvistamalla korkeakoulujen ja työelämän vuorovaikutusta. Hallitusohjelman linjausten mukaisesti EU-direktiivin mukaisille opiskelijoille esitetään myönnettäväksi oleskelulupa koko tutkinnon suorittamisen ajaksi ja valmistumisen jälkeisen luvan pidentämistä kahteen vuoteen.

Perustutkintoa korkeakoulussa suorittavien opiskelijoiden osalta esitetyt uudistukset ovat merkittäviä ja tervetulleita. Sen sijaan lakiesitys ei ota riittävällä tavalla huomioon tohtorintutkintoa suorittavia ja muita EU-direktiivin mukaisia tutkijoita, joiden oleskeluluvat ovat rajattuja heidän rahoitus kautensa tai työsuhteensa pituuteen ja siten käytännössä kestoltaan noin vuoden kerrallaan. Tavoite kansainvälisten osaajien ja tutkijoiden houkuttelemisesta ja paremmasta integroinnista Suomeen saavutetaan vain, jos tutkijakoulutuksen piirissä oleville väitöskirjatutkijoille (esityksessä tohtoriopiskelijat) myönnetään mahdollisuus oleskelulupaan koko tutkinnon suorittamisen suunnitelluksi ajaksi, samoin kuin perustutkinto-opiskelijoita koskien.

Muistutamme, että vastikään kesäkuussa julkaistussa tutkijanuratyöryhmän loppuraportin (OKM 2021:37) toimenpiteissä on todettu, että TEM, Business Finland ja OKM yhteistyössä edistetään ulkomaisten tohtorikoulutettavien ja väitelleiden tutkijoiden houkuttelua, työllistymistä ja

integroitumista Suomeen Talent Boost -toimenpideohjelmalla. Samaan toimenpidekokonaisuuteen sisältyy myös, että tutkijoiden oleskelulupamenettelyjä parannetaan tukemaan kansainvälisten tutkijoiden työskentelyä Suomessa. Nyt käsillä olevan lakiesityksen tulee vastata tähän toimenpiteeseen.

Esityksemme on, että tieteellistä jatkotutkintoa suorittavien osalta tutkijan oleskelulupa myönnetään kerralla korkeakoulun kanssa tehtävän tutkijan vastaanottosopimuksen (hosting agreement) mukaisesti suunnitelluksi jatkotutkinnon suorittamisen ajaksi (lisensiaatin tai tohtorin tutkinto). Muiden direktiivin mukaisten tutkijoiden osalta oleskelulupa myönnetään työsuhteen tai rahoituskauden keston mukaan, mutta (molemmissa) esimerkiksi enintään 4 vuodeksi. Tutkijakoulutuksen piirissä olevien osalta tämä tarjoaisi vakautta tutkijan ja hänen perheensä arkeen sekä mahdollistaisi aiempaa paremmin keskittymisen tutkijakoulutuksen suorittamiseen. Muiden direktiivin mukaisten tutkijoiden osalta oleskeluluvan pidennys helpottaisi erityisesti sellaisten tutkijoiden elämää ja arkea, joilla työsuhde tai rahoitus on taattu pidemmäksi ajaksi kuin kaksi vuotta ja näin heidän oleskeluaan Suomessa ei rasittaisi oleskeluluvan katkokset.

Esityksemme mukaiset muotoilut tutkijoita koskien ovat:

6 § Oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle

Kolmannen maan kansalaiselle myönnetään tutkijan oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten, jos hän on tehnyt tutkimusorganisaation kanssa 5 §:ssä tarkoitetun sopimuksen. Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkijan toimeentulo on turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään tai, jos kyseessä on työsuhde, ansiotyöstä saatavalla tulolla. Oleskelulupa myönnetään jatkuvana 5 §:ssä tarkoitetun sopimuksen keston ajaksi, kuitenkin enintään neljäksi vuodeksi.

6 a § Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä jatkotutkintoa tekeväälle tutkijalle

Jatkotutkintoa tekeväälle tutkijalle oleskelulupa myönnetään jatkuvana 5 §:ssä tarkoitetussa sopimuksessa mainitun jatkotutkinnon suorittamisen ajaksi, kuitenkin enintään neljäksi vuodeksi. Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkija esittää selvityksen turvatusta toimeentulosta ensimmäiseksi vuodeksi siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään tai, jos kyseessä on työsuhde, ansiotyöstä saatavalla tulolla. Tutkijan on huolehdittava, että hänen toimeentulonsa on turvattu koko jatkotutkinnon suorittamisen ajan. Oleskelulupa myönnetään tieteellisen jatkotutkinnon suorittamisen keston ajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi. (Oleskelulupaan tuleva merkintä ”tutkija”.)

6 b § Oleskeluluvan myöntäminen muuta tutkimusta varten (kuten lakiesityksessä on muotoiltu nyk. 6 a §).

Esityksemme mukaisesti toimien Suomi voisi aidosti edistää tutkijoiden maahanmuuttoa ja näyttäytyä houkuttelevana kohdemaana kansainvälisille osaajille tulla, kotiutua ja työllistyä Suomeen pysyvästi. Nykyhetkessä erityisenä haasteena on, että merkittävä osa ulkomaalaisista Suomessa tohtorintutkinnon suorittaneista tutkijoista poistuu Suomesta tutkintonsa suorittamisen jälkeen, mikä ei pitkällä tähtäimellä ole kestävää Suomen osaamis- ja työvoimatarpeiden näkökulmasta. Suomi kilpailee kansainvälisistä osaajista muiden maiden kanssa ja täten on tärkeää aidosti vahvistaa Suomen vetovoimatekijöitä, joilla kansainvälisiä osaajia houkutellessaan ja tuetaan jäämään maahan.

Lausuttavana olevan hallituksen esityksen ainut tutkijoita koskeva parannus on tutkinnon suorittamisen tai tutkimustyön päättymisen jälkeisen ns. työnhakuluvan pidentäminen kahteen vuoteen sekä tämän lupamuodon hakemiseen tehtävät muut joustot. Tämä on tervetullut parannus, joka helpottaa niin opiskelijoiden kuin tutkijoiden maahan jäämistä ja kotoutumista tilanteissa, kun työura on tilapäisesti katkolla. Esityksen muotoilussa on kuitenkin kiinnitettävä vielä huomiota työnhakuluvan ehtojen muotoiluun, jossa toistaiseksi on epäselvyyksiä. Näkemyksemme mukaan ko. lupaa on voitava hakea uudelleen (uuden tutkinnon tai tutkimustyön päättymisen jälkeen) Alankomaiden mallin mukaisesti. Lisäksi on tärkeää, että myös työnhakulupa saatetaan mahdollisimman pian sähköisen hakemisen piiriin hakuprosessien sujuvoittamiseksi.

Kannatamme esitykseen sisältyvää uudistusta, jonka mukaan kansainvälistä suojelua hakenut tai karkotuspäätöksen saanut henkilö voisi hakea kansallista oleskelulupaa opiskelun tai tutkimuksen perusteella, jos hän muuten täyttää kyseisen oleskeluluvan myöntämisen edellytykset.

Johanna Moisio

Miia Ijäs-Idrobo

Toiminnanjohtaja

Erityisasiantuntija

Tieteentekijät

Tieteentekijät

Ijäs-Idrobo Miia
Tieteentekijöiden liitto